

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА
дисципліни
“ПРАВО СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ”
(для бакалаврів)

Київ
ДП «Видавничий дім «Персонал»
2013

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Право соціального забезпечення є невіддільною складовою системою національного права України, що призначена для регулювання пенсійного забезпечення громадян, забезпечення їх соціальними допомогам, компенсаційними та страховими виплатами, а також регулювання соціального обслуговування в різних його видах.

Мета викладання навчальної дисципліни:

- сприяти засвоєнню фундаментальних знань щодо правовідносин соціального забезпечення, формуванню вмій і навичок застосовувати здобуті знання у правозастосовчій практиці;
- підвищити методологічну культуру, сприяти інтенсифікації творчих зусиль студентства, розвитку їх пізнавальної діяльності, актуалізації знань;
- формувати у студентів науковий світогляд, креативність (спроможність творчо реалізувати фахове та культурницьке покликання), правниче мислення, правосвідомість, правничу культуру, моральні та інші якості фахівця.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студенти повинні *знати*:

- коло суспільних відносин, що становлять предмет соціального забезпечення;
- чинне законодавство про соціальне забезпечення населення;

уміти:

- орієнтуватись у системі джерел соціального законодавства України та міжнародно-правового регулювання соціального забезпечення;
- аналізувати, узагальнювати та застосовувати норми права соціального забезпечення України у практичній діяльності, роз'яснювати їх зміст;
- розрізняти відносини, що регулюються правом соціального забезпечення, від відносин, які регулюються іншими галузями права;
- застосовувати норми правових актів;
- користуватись джерелами права соціального забезпечення та тлумачення норм права, коментарями при вирішенні спорів;
- складати та оформлювати документи правничого характеру з правовідносин соціального забезпечення;

Підготовлено професором кафедри комерційного та трудового права *Б. С. Беззубом* та доцентом кафедри комерційного та трудового права *С. В. Вишновецькою*

Затверджено на засіданні кафедри комерційного та трудового права (протокол № 15 від 25.04.07)

Перезатверджено на засіданні кафедри комерційного та трудового права (протокол № 14 від 15.03.10)

Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом

Беззуб Б. С., Вишновецька С. В. Навчальна програма дисципліни “Право соціального забезпечення” (для бакалаврів). — К.: ДП «Вид. дім «Персонал», 2013. — 28 с.

Навчальна програма містить пояснювальну записку, тематичний план, зміст дисципліни “Право соціального забезпечення”, питання для самоконтролю, а також список літератури.

© Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП), 2013
© ДП «Видавничий дім «Персонал», 2013

- підбирати літературу з теми заняття, складати конспекти і тези виступів, знаходити правову інформацію;
- логічно (послідовно, з виокремленням головного, доказово, аргументовано) викладати правничий матеріал із застосуванням знань з різних джерел та галузей права, користуючись правовою термінологією права соціального забезпечення;
- застосовувати правові знання з права соціального забезпечення для оцінювання юридичних фактів, обґрунтовувати їх правову оцінку;
- приймати обґрунтовані рішення щодо застосування норм права соціального забезпечення у практичній діяльності;
- керуватись у практичній діяльності та поведінці правовими знаннями і переконаннями, брати участь у правовому вихованні населення.

Вивчення навчальної дисципліни “Право соціального забезпечення” базується на знанні студентами теорії держави і права, конституційного трудового права, цивільного і сімейного права України.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН
дисципліни
“ПРАВО СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ”

№ пор.	Назва змістового модуля і теми
1	2
1	Змістовий модуль I. Загальна частина. Теорія права соціального забезпечення
2	Поняття соціального забезпечення. Державні соціальні стандарти та соціальні гарантії в системі соціального забезпечення
3	Організаційно-правові форми соціального забезпечення
4	Поняття, предмет, метод і система права соціального забезпечення
5	Джерела права соціального забезпечення
6	Принципи права соціального забезпечення
7	Правовідносини у сфері соціального забезпечення
8	Соціальні ризики як підстава виникнення в особи права на соціальне забезпечення

1	2
8	Змістовий модуль II. Особлива частина. Трудовий (страховий) стаж і пенсійне забезпечення
9	Трудовий (страховий) стаж
10	Загальна характеристика пенсійної системи України
11	Система страхових пенсій за законодавством України
12	Державні (нестрахові) пенсії
13	Змістовий модуль III. Державні соціальні та страхові допомоги
14	Державні соціальні допомоги
15	Страхові допомоги
16	Змістовий модуль IV. Соціальне обслуговування і пільги в системі соціального забезпечення
17	Соціальне обслуговування
18	Пільги в системі соціального забезпечення
19	Змістовий модуль V. Спеціальна частина (Міжнародно-правове регулювання соціального забезпечення)
20	Міжнародне правове регулювання соціального забезпечення
Разом годин: 108	

ЗМІСТ
дисципліни
“ПРАВО СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ”

Змістовий модуль I. Загальна частина. Теорія права соціального забезпечення

Тема 1. Поняття соціального забезпечення. Державні соціальні стандарти та соціальні гарантії в системі соціального забезпечення

Поняття соціального забезпечення, соціального страхування та соціального захисту населення. Право людини на соціальне забезпечення і роль держави в його реалізації.

Основні напрями діяльності держави у сфері соціального забезпечення.

Функції соціального забезпечення: економічна, демографічна, реабілітаційна.

Історія виникнення та розвитку соціального забезпечення.

Основні етапи становлення та розвитку державної системи соціального забезпечення України.

Концепція реформи соціального забезпечення в Україні.

Поняття та принципи формування державних соціальних стандартів та гарантій, соціальних норм та нормативів.

Прожитковий мінімум як базовий державний соціальний стандарт: поняття, значення у сфері соціального забезпечення.

Система та класифікація соціальних нормативів.

Основні державні соціальні гарантії, порядок їх визначення та застосування.

Інші державні соціальні гарантії.

Проблеми фінансового забезпечення державних соціальних гарантій на рівні державних соціальних стандартів.

Література [1; 2; 4–10; 18; 20; 26; 29; 36–39; 47; 57; 58; 68; 74; 76; 77]

Тема 2. Організаційно-правові форми соціального забезпечення

Поняття організаційно-правової форми соціального забезпечення.

Види організаційно-правових форм соціального забезпечення в Україні.

Соціальне страхування: державне та недержавне.

Загальнообов'язкове державне соціальне страхування — основна організаційно-правова форма соціального забезпечення. Суб'єкти державного соціального страхування. Об'єкти соціального страхування за законодавством України. Принципи загальнообов'язкового соціального страхування.

Загальнообов'язкове державне пенсійне страхування. Збір на загальнообов'язкове пенсійне страхування.

Соціальне страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими народженням та похованням.

Соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності.

Соціальне страхування на випадок безробіття.

Медичне страхування: теоретичні засади та проблеми запровадження.

Недержавне соціальне забезпечення.

Асигнування за рахунок державного бюджету як організаційно-правова форма соціального забезпечення. Видатки, що здійснюються з державного бюджету: на охорону здоров'я, соціальний захист та соціальне забезпечення. Видатки, що здійснюються з місцевих бюджетів. Трансферти, які надаються з державного бюджету України місцевим бюджетам.

Державна соціальна підтримка як організаційно-правова форма соціального забезпечення в Україні.

Відмінні ознаки організаційно-правових форм соціального забезпечення: коло забезпечуваних; джерела фінансування; умови; види та розміри забезпечення; органи управління.

Література [1–11; 14; 15; 39; 40; 43; 46–48; 78]

Тема 3. Поняття, предмет, метод і система права соціального забезпечення

Поняття права соціального забезпечення як галузі права. Юридична природа права соціального забезпечення. Предмет права соціального забезпечення: матеріальні, процедурні, процесуальні відносини.

Матеріальні відносини з приводу призначення та виплати пенсій; призначення та виплати допомог; надання натуральних видів утримання та різних соціальних послуг.

Процедурні відносини з приводу встановлення юридичних фактів; порядку призначення різних видів соціального забезпечення; прийняття рішень щодо надання різних видів соціального забезпечення.

Процесуальні відносини з розгляду скарг на рішення МСЕК, страхових фондів, органів соціального захисту та інших суб'єктів у порядку підлеглості.

Особливості методу права соціального забезпечення: співвідношення імперативного та диспозитивного способів встановлення прав і обов'язків суб'єктів соціально-забезпечувальних відносин; свобода вибору громадянами конкретних видів соціального забезпечення; співвідношення централізованого та локального правового регулювання соціально-забезпечувальних відносин; єдність принципів у регулюванні соціально-забезпечувальних відносин і диференціація останніх залежно від умов та рівня соціального забезпечення.

Система права соціального забезпечення. Система галузі права соціального забезпечення: загальна, особлива та спеціальна частини. Загальна частина: правові норми, що вказують на сферу дії та предмет права соціального забезпечення; правові норми, що визначають принципи права соціального забезпечення. Особлива частина: правові інститути, що регламентують підстави, порядок і розміри надання громадянам різних видів соціального забезпечення. Спеціальна частина: міжнародно-правове регулювання соціального забезпечення. Проблема поділу права соціального забезпечення на інститути.

Місце права соціального забезпечення в системі права України. Відмінність права соціального забезпечення від інших галузей права та взаємодія з ними. Основні ознаки відмежування права соціального забезпечення від суміжних з ним галузей права: трудового, цивільного, адміністративного, фінансового, сімейного.

Співвідношення системи галузі із системою законодавства про соціальне забезпечення.

Право соціального забезпечення як самостійна наукова дисципліна: предмет, метод, система. Співвідношення предмета галузі права з предметом науки права соціального забезпечення.

Література [1; 2; 4–10; 19; 24; 26; 29; 30; 35; 39; 47; 60–64; 69; 77]

Тема 4. Джерела права соціального забезпечення

Поняття, особливості джерел права соціального забезпечення, форми їх вираження та класифікація.

Загальна характеристика основних джерел права соціального забезпечення. Нормативно-правові акти як джерела права соціального забезпечення в Україні. Конституція України — основа розвитку права соціального забезпечення. Закони України, постанови Верховної Ради України, укази Президента України; постанови Кабінету Міністрів України; нормативно-правові акти міністерств та інших центральних органів виконавчої влади (Міністерства фінансів України, Пенсійного фонду України), Національного банку України, роз'яснення Міністерства праці та соціальної політики України.

Акти договірної характеру, що є джерелами права соціального забезпечення. Локальні нормативні акти. Внутрішні державні акти соціального партнерства.

Універсальні міжнародно-правові акти як джерела права соціального забезпечення. Регіональні міжнародно-правові акти. Двосторонні договори України.

Література [1; 2; 4–10; 16; 17; 24; 31; 39; 41; 45; 47; 50–52; 55; 77]

Тема 5. Принципи права соціального забезпечення

Поняття, система та значення принципів права соціального забезпечення України. Проблеми законодавчого закріплення принципів права соціального забезпечення. Співвідношення галузевих принципів права соціального забезпечення із загальноправовими та міжгалузевими принципами.

Зміст принципів права соціального забезпечення України.

Загальність права на соціальне забезпечення. Поширення права соціального забезпечення на всіх громадян незалежно від громадянства, форми та виду суспільно корисної діяльності.

Залежність права на соціальне забезпечення від соціального ризику. Універсальність соціального забезпечення.

Встановлення рівня соціального забезпечення, що гарантує гідне життя людини. Здійснення забезпечення на рівні не нижче встановлених у державі соціальних стандартів.

Державна гарантованість права на соціальне забезпечення.

Принципи справедливості та неупередженості.

Принцип солідарної та індивідуальної відповідальності.

Диференціація умов та обсягів соціального забезпечення. Різноманіття підстав і видів соціального забезпечення.

Відповідність соціального забезпечення міжнародним стандартам соціального захисту.

Принцип ефективності. Адресний характер соціального забезпечення.

Участь громадських об'єднань, які репрезентують інтереси громадян, у розробці, прийнятті та здійсненні рішень з питань соціального забезпечення і захисту їхніх прав.

Інші принципи права соціального забезпечення.

Література [1; 2; 4–10; 22; 24; 25; 39; 47; 65; 77]

Тема 6. Правовідносини у сфері соціального забезпечення

Поняття, загальна характеристика та види правовідносин за правом соціального забезпечення.

Соціально-забезпечувальні правовідносини, процедурні правовідносини, процесуальні правовідносини. Матеріальні (соціально-забезпечувальні) правовідносини: загальна характеристика, об'єкти, види. Пенсійні правовідносини. Правовідносини, що стосуються допомог і компенсацій. Правовідносини у зв'язку з наданням натуральних видів утримання та різних соціальних послуг. Правовідносини, що виникають у зв'язку з медичним обслуговуванням. Правовідносини, що виникають у зв'язку з утриманням у дитячих закладах і будинках для людей похилого віку та непрацездатних, у зв'язку із санаторно-курортним лікуванням, протезуванням та іншими видами послуг, натуральними видами забезпечення, іншими пільгами.

Процедурні та процесуальні правовідносини, що виникають у зв'язку із соціальним забезпеченням громадян. Процедурні правовідносини: правовідносини, що виникають у зв'язку зі встановленням фактів та обставин, що мають юридичне значення для основних правовідносин; правовідносини, що виникають у зв'язку з вирішенням питання про призначення повного виду забезпечення. Процесуальні правовідносини, згідно з якими вирішуються спори щодо окремих юридичних фактів, порядку призначення певних видів соціального забезпечення.

Соціально-страхові правовідносини: поняття, правова природа, особливості та види.

Теорії соціально-забезпечувальних правовідносин.

Суб'єкти правовідносин соціального забезпечення: поняття, види, правосуб'єктність. Суб'єкти, які отримують соціальне забезпечення. Загальні суб'єкти правовідносин соціального забезпечення. Громадяни як суб'єкти соціально-забезпечувальних правовідносин. Особливості правового статусу громадян при наданні різних видів соціального забезпечення. Сім'я як суб'єкт соціально-забезпечувальних правовідносин. Факт постійного проживання на території України.

Спеціальні суб'єкти соціального забезпечення. Правовий статус ветеранів війни, ветеранів військової служби, військовослужбовців та членів їх сімей. Перелік держав і періодів бойових дій на їх території.

Правовий статус ветеранів праці та осіб, зарахованих до реабілітованих репресованих громадян, біженців та осіб, яким Україна надала притулок, жертв нацистських переслідувань.

Суб'єкти, які забезпечують реалізацію права на соціальне забезпечення. Уповноважені державою органи як суб'єкти соціально-забез-

печувальних правовідносин. Управління праці та соціального захисту населення: завдання та повноваження. Правовий статус територіальних центрів. Органи охорони здоров'я. Правовий статус МСЕК. Інші державні органи як суб'єкти соціально-забезпечувальних правовідносин.

Фонди соціального забезпечення як суб'єкти соціально-забезпечувальних правовідносин: поняття, види, завдання, джерела та напрями використання коштів. Правове становище страхових фондів. Управління страховими фондами. Особливість правового становища державних (нестрахових) фондів.

Об'єкт соціально-забезпечувальних правовідносин. Поняття, ознаки та види державних пенсій. Страхові та державні (нестрахові) пенсії. Поняття, ознаки та види соціальних допомог в Україні. Страхові та нестрахові державні соціальні допомоги. Соціальне обслуговування як вид соціального забезпечення: поняття, форми, види. Соціальні пільги: поняття, ознаки, види. Відмінність соціальних державних пільг від професійних.

Зміст соціально-забезпечувальних правовідносин.

Підстави виникнення, зміни та припинення правовідносин із соціального забезпечення. Юридичні факти за правом соціального забезпечення: поняття, особливості, види та система. Стаж як умова виникнення права на деякі види соціального забезпечення. Поняття, підстави застосування та порядок підтвердження вислуги років як пенсійного юридичного факту.

Література [1; 2; 4–10; 24; 28; 32; 39; 47; 56; 59; 67; 70; 71; 75; 77]

Тема 7. Соціальні ризики як підстава виникнення в особи права на соціальне забезпечення

Поняття, ознаки, види соціальних ризиків. Основні та додаткові ризики. Система соціальних ризиків за законодавством України: страхові та нестрахові ризики.

Індивідуальні, професійні та публічні соціальні ризики: поняття, система та джерела фінансування.

Малозабезпеченість як соціальний ризик: поняття, критерії, порядок підтвердження. Бідність, межа бідності, глибина бідності.

Непрацездатність: поняття, види, причини, порядок підтвердження.

Тимчасова втрата працездатності: причини, порядок підтвердження. Загальне захворювання та каліцтво, не пов'язане з виконанням трудових обов'язків. Втрата працездатності внаслідок професійного захворювання та нещасного випадку на виробництві. Порядок розслідування та обліку нещасних випадків, професійних захворювань та аварій на виробництві.

Інвалідність: поняття, причини, види. Групи інвалідності та порядок їх встановлення. Організація та проведення медико-соціальної експертизи.

Безробіття, часткове безробіття: поняття, порядок підтвердження.

Втрата годувальника: суб'єкти та умови правомірності визнання соціального ризику.

Наявність неповнолітніх дітей як підстава здійснення соціального забезпечення.

Публічні соціальні ризики: втрата працездатності внаслідок Чорнобильської та інших техногенних катастроф.

Література [2; 4–10; 20; 23; 24; 39; 42; 47; 53; 77]

Змістовий модуль II. Особлива частина. Трудовий (страховий) стаж і пенсійне забезпечення

Тема 8. Трудовий (страховий) стаж

Поняття трудового стажу, його значення і класифікація.

Загальний трудовий стаж, його значення у сфері соціального забезпечення. Трудова діяльність, яка враховується при визначенні загального трудового стажу.

Спеціальний трудовий стаж, його зміст і підвиди. Вислуга років як особливий вид спеціального трудового стажу.

Страховий трудовий стаж, його значення і зміст.

Безперервний трудовий стаж, його значення. Основні правила обчислення безперервного трудового стажу.

Обчислення трудового стажу. Обчислення трудового стажу за загальними правилами. Випадки обчислення трудового стажу в пільговому порядку. Порядок обчислення сезонної та деяких інших видів робіт, які не можуть виконуватись упродовж календарного року.

Підтвердження трудового стажу. Докази трудового стажу. Документи, що можуть бути доказом трудового стажу, та їх зміст. Умови,

за яких допускається підтвердження трудового стажу в порядку показань свідків.

Література [1; 2; 4–11; 13; 21; 39; 47]

Тема 9. Загальна характеристика пенсійної системи України

Пенсійна система України. Сучасний стан та напрями реформування державної системи пенсійного забезпечення в Україні.

Поняття пенсій та їх класифікація. Відмінність пенсійних виплат від інших виплат громадянам. Критерії класифікації пенсій. Право вибору пенсії.

Пенсійне забезпечення в системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування. Система страхового пенсійного забезпечення. Страхове пенсійне забезпечення та його рівні в Україні.

Загальні умови пенсійного забезпечення за солідарною пенсійною системою.

Загальні умови призначення пенсій у накопичувальній пенсійній системі.

Недержавне пенсійне забезпечення. Загальні умови призначення пенсій у недержавній пенсійній системі. Проблеми запровадження страхових професійних систем пенсійного забезпечення.

Література [1–3; 5–10; 48; 74; 79; 80]

Тема 10. Система страхових пенсій за законодавством України

Поняття, ознаки та система страхових (трудових) пенсій. Суб'єкти права на страхову (трудова) пенсію. Умови призначення страхової (трудова) пенсії.

Правове регулювання пенсійного забезпечення за віком. Загальні умови, порядок призначення та виплати пенсій за віком. Розміри пенсії за віком.

Пільгове пенсійне забезпечення за віком: окремих професійних категорій; за станом здоров'я; внаслідок виконання соціальної функції.

Пенсії у зв'язку з інвалідністю: поняття, види, умови призначення. Розміри пенсій та надбавки до них.

Пенсії у зв'язку з втратою годувальника. Поняття пенсії у зв'язку з втратою годувальника. Умови призначення пенсії, їх диференціація за причинами смерті годувальника. Члени сім'ї, які мають право на

пенсію у зв'язку з втратою годувальника. Умови призначення пенсії у зв'язку з втратою годувальника, які стосуються членів сім'ї. Утриманство як одна з умов, необхідних для встановлення пенсії в разі втрати годувальника. Розмір пенсії у зв'язку з втратою годувальника. Надбавки до пенсії.

Поняття, особливості та правові засади призначення і виплати пенсії за вислугу років. Умови призначення пенсій за вислугу років спеціалістам окремих галузей народного господарства, працівникам цивільної авіації та льотно-випробного складу, іншим категоріям осіб.

Порядок нарахування, призначення та виплати страхових (трудо-вих) пенсій. Правові підстави, умови та порядок перерахунку пенсій.

Література [1–3; 5–10; 73; 79]

Тема 11. Державні (нестрахові) пенсії

Поняття, ознаки та система державних (нестрахових) пенсій. Джерела фінансування державних (нестрахових) пенсій. Суб'єкти права на державну (нестрахову) пенсію. Умови призначення державної (нестрахової) пенсії.

Поняття, особливості, правові засади призначення та виплати державних пенсій: за віком; за вислугу років; у зв'язку з інвалідністю; у зв'язку з втратою годувальника.

Формування привілейованої пенсійної системи. Поняття та правові ознаки спеціальних пенсій, передбачених законодавством України. Пенсійне забезпечення окремих категорій працівників: військовослужбовців, осіб начальницького і рядового складу органів внутрішніх справ, державних службовців, посадових осіб органів місцевого самоврядування, наукових та науково-педагогічних працівників, суддів, народних депутатів, посадових осіб митних органів, посадових осіб прокуратури, працівників засобів масової інформації.

Пенсії за особливі заслуги перед Україною: поняття, суб'єкти, порядок призначення.

Особливості державного пенсійного забезпечення інших осіб: постраждалих від Чорнобильської катастрофи; жителів гірських населених пунктів; ветеранів війни; донорів.

Література [1; 2; 5–10; 73; 79]

Змістовий модуль III. Державні соціальні та страхові допомоги

Тема 12. Державні соціальні допомоги

Поняття державних соціальних допомог, їх ознаки та види. Система державних соціальних допомог. Правові підстави призначення. Особливості фінансування державних допомог.

Державні соціальні допомоги особам, які не мають права на пенсію.

Допомога малозабезпеченим.

Допомоги у зв'язку з інвалідністю. Державна соціальна допомога дітям-інвалідам та інвалідам з дитинства. Допомоги на догляд за інвалідами внаслідок психічного захворювання. Допомога малозабезпеченій особі, яка проживає разом з інвалідом I чи II групи внаслідок психічного розладу.

Державні допомоги сім'ям з дітьми: суб'єкти, види, правові умови призначення та виплати. Допомога у зв'язку з вагітністю та пологами. Одноразова допомога при народженні дитини. Допомога для догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку. Допомога на дітей, які перебувають під опікою чи піклуванням. Допомога на дітей одиноким матерям.

Поняття та особливості житлових субсидій. Правові засади призначення житлових субсидій. Субсидії на оплату житлово-комунальних послуг.

Поняття, особливості, суб'єкти спеціальних державних допомог. Державні допомоги особам, які постраждали внаслідок аварії на Чорнобильській АЕС.

Державні допомоги ветеранам війни та праці.

Інші державні соціальні допомоги: на поховання; особам, яким виповнилося 100 і більше років; біженцям; разова ветеранам війни; стипендії Президента України дітям журналістів; щомісячна дітям віком до 18 років, інфікованим вірусом імунодефіциту людини або хворим на СНІД; безкоштовне забезпечення продуктами дитячого харчування дітей перших двох років життя з малозабезпечених сімей.

Література [1; 2; 5–10; 33; 39; 44; 47]

Тема 13. Страхові допомоги

Поняття, ознаки та види страхових допомог. Правове регулювання надання страхових допомог.

Страхові допомоги Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття. Допомога в разі безробіття, у томі числі одноразова її виплата для організації безробітним підприємницької діяльності. Коло громадян, що мають право на допомогу в разі безробіття. Строки виплати допомоги по безробіттю, її розмір і порядок обчислення.

Допомога в разі часткового безробіття.

Матеріальна допомога в період професійної підготовки, перепідготовки або підвищення кваліфікації безробітного.

Матеріальна допомога в разі безробіття, одноразова матеріальна допомога безробітному та непрацездатним особам, які перебувають на його утриманні. Допомога на поховання в разі смерті безробітного або особи, яка перебувала на його утриманні.

Страхові допомоги Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності. Допомога в разі тимчасової непрацездатності: поняття, умови призначення, суб'єкти, правові підстави та порядок призначення і виплати. Розмір допомоги по тимчасовій непрацездатності. Заробіток, з якого обчислюється допомога, і визначення загальної суми допомоги. Документи, що засвідчують тимчасову непрацездатність, і відповідальність за правильну виплату допомоги по тимчасовій непрацездатності.

Допомога на випадок вагітності та пологів. Порядок обчислення заробітку, на основі якого визначається розмір допомоги у зв'язку із вагітністю і пологами. Допомога при народженні дитини: її розмір, порядок призначення і виплати. Допомога по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку: особи, які мають право на одержання цієї допомоги, та її розмір.

Допомога на поховання (крім поховання пенсіонерів, безробітних та осіб, які померли від нещасного випадку на виробництві).

Страхові допомоги Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань. Страхові допомоги у зв'язку із нещасним випадком на виробництві та професійним захворюванням. Допомога у зв'язку з тимчасовою непрацездатністю. Одноразова допомога в разі стійкої втрати працездатності. Щомісячна грошова сума, що компенсує втрату заробітку (щомісячна страхова виплата). Страхова виплата, що виплачується потерпілій особі під час її професійної реабілітації. Одноразова допомога, що надається сім'ї потерпілого. Щомісячна грошова виплата в разі втрати годувальника. Відшкодування витрат на поховання потерпілого.

Порядок обчислення середньої заробітної плати для розрахунку виплат за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням.

Література [1; 2; 5–10; 39; 44; 47]

Змістовий модуль IV. Соціальне обслуговування і пільги в системі соціального забезпечення

Тема 14. Соціальне обслуговування

Поняття, ознаки та принципи здійснення соціального обслуговування. Форми та види соціального обслуговування. Соціально-побутова реабілітація, соціально-трудова реабілітація, соціально-культурне обслуговування, соціально-медичне обслуговування. Органи, які здійснюють соціальне обслуговування.

Платне і безоплатне соціальне обслуговування. Джерела фінансування соціального обслуговування.

Страхове соціальне обслуговування. Соціальні послуги безробітним: професійна підготовка або перепідготовка, підвищення кваліфікації та профорієнтація; пошук підходящої роботи та сприяння у працевлаштуванні; інформаційні та консультаційні послуги, пов'язані з працевлаштуванням. Соціальне обслуговування інвалідів: реабілітація медична; соціальна; професійна; транспортне обслуговування інвалідів; забезпечення інвалідів протезно-ортопедичними засобами. Санаторно-курортне обслуговування.

Система нестрахового соціального обслуговування. Соціальні послуги територіальних центрів соціального обслуговування пенсіонерів та одиноких непрацездатних громадян. Соціальне обслуговування дітей-сиріт.

Соціальне обслуговування неповнолітніх. Соціальне обслуговування дітей дошкільного віку в дошкільних дитячих закладах. Соціальне обслуговування дітей-сиріт і дітей, які залишилися без батьків. Соціальне обслуговування дітей з вадами фізичного або розумового розвитку. Поняття прийомної сім'ї та порядок її матеріального забезпечення.

Соціальне обслуговування вдома.

Література [1; 2; 5–10; 39; 47; 66]

Тема 15. Пільги в системі соціального забезпечення

Поняття та ознаки соціальних пільг як виду соціального забезпечення і їх відмінність від соціального обслуговування.

Диференціація соціальних пільг, їх види. Класифікація соціальних пільг за суб'єктами. Основні категорії громадян, які мають соціальні пільги. Пільги, які надаються для підтримки життя і при настанні інших соціальних ризиків.

Види соціальних пільг за змістом. Житлово-побутові пільги. Пільги на оплату житлово-комунальних послуг. Медико-реабілітаційні соціальні пільги. Пільги у сфері транспортного обслуговування населення. Соціально-трудова та соціально-побутова пільги.

Проблема впорядкування та фінансування пільг. Надання пільг за принципом адресності.

Література [2; 5–10; 34; 39; 47]

Змістовий модуль V. Спеціальна частина. Міжнародно-правове регулювання соціального забезпечення

Тема 16. Міжнародне правове регулювання соціального забезпечення

Поняття загально визначених принципів і норм міжнародного права. Міжнародний досвід соціального забезпечення. Поняття, види та значення міжнародно-правових стандартів соціального забезпечення.

Джерела міжнародного права, їх основний зміст. Зміст права на соціальне забезпечення в Загальній декларації прав людини.

Види соціального забезпечення за Міжнародним пактом про економічні, соціальні та культурні права.

Система права на соціальне забезпечення за Європейською соціальною хартією.

Міжнародно-правове значення Конвенцій та Рекомендацій МОП: № 102 про мінімальні норми соціального забезпечення; № 117 про основні цілі і норми соціальної політики; № 118 про рівність громадян держави, іноземців та осіб без громадянства у сфері соціального забезпечення; № 128 про допомоги по інвалідності, у старості та на випадок втрати годувальника; № 69 про медичне обслуговування; № 157 про встановлення міжнародної системи збереження прав у сфері соціального забезпечення.

Міжнародні гарантії права на пенсійне забезпечення.

Міжнародно-правові стандарти соціальних допомог.

Проблема імплементації міжнародних норм про соціальне забезпечення в національне законодавство.

Міжнародне співробітництво у сфері державного соціального страхування. Міжнародні договори у сфері соціального забезпечення, учасницею яких є Україна.

Література [2; 4; 6–10; 24; 27; 36–39; 46; 47; 54; 72]

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Поняття соціального забезпечення, соціального страхування і соціального захисту населення.
2. Функції соціального забезпечення.
3. Збереження набутих прав у сфері соціального забезпечення на території зарубіжної держави.
4. Загальнообов'язкове державне соціальне страхування та його види.
5. Організаційно-правові форми соціального забезпечення в Україні.
6. Поняття права соціального забезпечення як галузі права.
7. Право соціального забезпечення як наука.
8. Предмет права соціального забезпечення.
9. Метод права соціального забезпечення.
10. Система права соціального забезпечення.
11. Відмінність права соціального забезпечення від інших галузей права та їх взаємодія.
12. Поняття, особливості джерел права соціального забезпечення та їх класифікація.
13. Загальна характеристика основних джерел права соціального забезпечення.
14. Поняття, система та значення основних принципів права соціального забезпечення України.
15. Зміст принципів права соціального забезпечення України.
16. Поняття, загальна характеристика та види правовідносин із соціального забезпечення.
17. Суб'єкти соціально-забезпечувальних правовідносин.
18. Пенсійні правовідносини: поняття та класифікація.
19. Принципи правового регулювання пенсійного забезпечення.
20. Зміст правовідносин у сфері соціального забезпечення.

21. Об'єкти соціально-забезпечувальних правовідносин.
22. Процедурні та процесуальні правовідносини, що виникають у зв'язку із соціальним забезпеченням громадян.
23. Підстави виникнення, зміни та припинення правовідносин із соціального забезпечення.
24. Поняття трудового стажу, його значення і класифікація.
25. Загальний трудовий стаж.
26. Спеціальний трудовий стаж, його зміст та підвиди.
27. Вислуга років як особливий вид спеціального трудового стажу.
28. Страховий трудовий стаж.
29. Обчислення трудового стажу.
30. Докази трудового стажу.
31. Повноваження Міністерства праці та соціальної політики України і його органів у сфері соціального забезпечення.
32. Основні функції Пенсійного фонду України та його регіональних органів.
33. Фонди соціального страхування та їх органи.
34. Пенсійна система України, її сучасний стан.
35. Поняття пенсій та їх класифікація.
36. Пенсійне забезпечення в системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування.
37. Недержавне пенсійне забезпечення.
38. Поняття пенсії за віком, її відмінність від інших виплат у системі соціального забезпечення.
39. Пенсія за віком на загальних підставах.
40. Пенсія за віком на пільгових підставах.
41. Поняття пенсії по інвалідності.
42. Порядок організації та проведення експертизи втрати працездатності.
43. Пенсія по інвалідності внаслідок трудового каліцтва або професійного захворювання.
44. Пенсія по інвалідності внаслідок загального захворювання.
45. Поняття пенсії в разі втрати годувальника.
46. Члени сім'ї, які мають право на пенсію в разі втрати годувальника.
47. Умови призначення пенсії в разі втрати годувальника.
48. Поняття пенсії за вислугу років.
49. Коло громадян, які мають право на пенсію за вислугу років, і умови її призначення.
50. Пенсія за особливі заслуги перед Україною.
51. Поняття соціальної пенсії та підстави для її надання.
52. Громадяни, які мають право на соціальну пенсію.
53. Механізм обчислення пенсій.
54. Перерахунок раніше призначеної пенсії.
55. Звернення за пенсією; документи, необхідні для її призначення.
56. Призначення пенсії.
57. Загальні правила виплати державної пенсії.
58. Виплата пенсій працюючим пенсіонерам.
59. Поняття, види і загальна характеристика допомог із соціального забезпечення.
60. Коло громадян, які мають право на допомогу по тимчасовій непрацездатності.
61. Підстави для виплати допомоги по тимчасовій непрацездатності.
62. Коло громадян, які мають право на допомогу по безробіттю.
63. Умови і порядок призначення окремих видів соціальних допомог сім'ям з дітьми.
64. Допомога у зв'язку з вагітністю і пологами.
65. Одноразова допомога при народженні дитини.
66. Допомога по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку.
67. Допомога на дітей, які перебувають під опікою чи піклуванням.
68. Державна соціальна допомога малозабезпеченим сім'ям.
69. Допомога на поховання.
70. Поняття і види компенсаційних виплат.
71. Підстави та умови призначення допомоги із соціального забезпечення.
72. Коло громадян, які підлягають обов'язковому соціальному страхуванню від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань.
73. Поняття медичної допомоги та її зміст.
74. Поняття та правові ознаки соціального ризику.
75. Поняття санаторно-курортного лікування.
76. Соціальний захист осіб, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи.
77. Поняття соціального обслуговування.
78. Реабілітація та адаптація інвалідів.
79. Стаціонарне соціальне обслуговування.
80. Сприяння у працевлаштуванні інвалідів.

81. Забезпечення інвалідів транспортними засобами, іншими засобами пересування та протезно-ортопедичними виробами.
82. Правовий статус та соціальний захист ветеранів війни.
83. Правовий статус та соціальний захист ветеранів праці.
84. Правовий статус та соціальний захист ветеранів військової служби і органів внутрішніх справ.
85. Соціальна захищеність інвалідів в Україні.
86. Поняття соціальних пільг і їх відмінність від соціального обслуговування.
87. Диференціація соціальних пільг, їх види.
88. Основні категорії громадян, що мають соціальні пільги.
89. Поняття загальноновизначених принципів і норм міжнародного права. Міжнародний досвід соціального забезпечення.
90. Джерела міжнародного права у сфері соціального забезпечення, їх основний зміст.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Основна

1. *Бойко М. Д.* Право соціального забезпечення України: Навч. посіб. — 3-тє вид. — К.: Атіка, 2006. — 380 с.
2. *Болотіна Н. Б.* Право соціального захисту: становлення і розвиток в Україні. — К.: Знання, 2005. — 381 с.
3. *Зайчук Б. О., Зарудний О. Б., Березіна С. Б.* Закон України “Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування”: Наук.-практ. комент.: Інтегрований навчально-атестаційний комплекс. — К.: АВТ, 2005. — 1024 с.
4. *Захаров М. Л., Тучкова Э. Г.* Право социального обеспечения России: Учебник. — 2-е изд., испр. и перераб. — М.: БЕК, 2002. — 560 с.
5. *Право соціального забезпечення:* Навч. посіб. / П. Д. Пилипенко, В. Я. Бурак, С. М. Синчук та ін.; / За ред. П. Д. Пилипенко. — К.: Ін Юре, 2006. — 496 с.
6. *Прилишко С. М.* Проблеми теорії права соціального забезпечення: Моногр. — Х.: ПП “Берека-Нова”, 2006. — 264 с.
7. *Синчук С. М.* Право соціального забезпечення України: Навч. посіб. — 2-ге вид., переробл. і допов. — К.: Знання, 2006. — 318 с.
8. *Сирота И. М.* Право социального обеспечения в Украине. — 6-е изд. — Харьков: Одиссей, 2006. — 432 с.

9. *Сташків Б. І.* Теорія права соціального забезпечення: Навч. посіб. — К.: Знання, 2005. — 406 с.
10. *Ярошенко І. С.* Право соціального забезпечення: Навч. посіб. — К.: Вид-во КНЕУ, 2005. — 232 с.

Додаткова

11. *Андрійв В. М.* Класифікація і юридичне значення трудового стажу в праві соціального забезпечення // Право України. — 1997. — № 5. — С. 62–67.
12. *Андрійв В.* Чи захистить система соціального страхування людину? // Право України. — 2001. — № 7. — С. 32–33.
13. *Безугла Я. І.* Трудовий стаж і його юридичне значення. — К., 1979. — 48 с.
14. *Боднарук М.* До питання поняття соціального страхування // Підприємництво, господарство і право. — 2001. — № 7. — С. 76–77.
15. *Боднарук М. І.* Соціальне страхування в Україні: правові аспекти становлення та розвитку. — Чернівці: Рута, 2002. — 248 с.
16. *Болотіна Н. Б.* Деякі питання систематизації соціального законодавства України // Матер. міжнар. наук.-практ. конф. “Систематизація законодавства в Україні: проблеми теорії і практики” (жовтень 1999). — К.: Ін-т законодавства Верховної Ради України, 1999. — С. 259–263.
17. *Болотіна Н. Б.* Концепція кодифікації законодавства України про соціальне забезпечення // Право України. — 1996. — № 7. — С. 51–53.
18. *Болотіна Н. Б.* Право людини на соціальне забезпечення в Україні: проблеми термінів і понять // Право України. — 2000. — № 4. — С. 37–39.
19. *Болотіна Н. Б.* Право соціального забезпечення: системно-структурний аналіз // Право України. — 2001. — № 5. — С. 24–29.
20. *Борецька Н. П.* Соціальний захист населення на сучасному етапі: стан і проблеми. — Донецьк: Янтар, 2001. — 352 с.
21. *Вихров Д. Г.* Страховой стаж и его юридическое значение в праве социального обеспечения. Автореф. дис. ... канд. юрид. наук. — М., 2001. — 28 с.
22. *Гарасимів Т. З.* Принципи права соціального забезпечення України. — Дрогобич: Відродження, 2002. — 128 с.

23. *Гриненко А., Кожан Т.* Соціальний захист і боротьба з бідністю за умов переходу до ринку // Україна: аспекти праці. — 1997. — № 5. — С. 35–38.
24. *Гущин И. В.* Советское право социального обеспечения: вопросы теории. — Минск: Навука і тэхніка, 1982. — 176 с.
25. *Егоров А. Н.* Основные принципы советского права социального обеспечения. — М.: Изд-во МГУ, 1984. — 80 с.
26. *Захист* соціальних прав людини і громадянина в Україні: проблеми юридичного забезпечення: Матер. наук.-практ. конф. 30 січня 2003 р., м. Київ / За ред. Н. Б. Болотіної. — К.: МП “Леся”, 2003. — 200 с.
27. *Зарубіжний* досвід удосконалення ринку праці та соціального захисту населення // Економіка України. — 2000. — № 10. — С. 79–81.
28. *Иванова Р. И.* Правоотношения по социальному обеспечению в СССР. — М.: Изд-во МГУ, 1986. — 176 с.
29. *Иванова Р. И.* Социальное обеспечение в государственном организованном обществе: генезис, развитие и функционирование (правовой аспект). Автореф. дис. ... д-ра. юрид. наук. — М., 1987. — 28 с.
30. *Иванова Р. И., Тарасова В. А.* Предмет и метод советского права социального обеспечения. — М.: Изд-во МГУ, 1983. — 168 с.
31. *Катков В. Ю.* Совершенствование законодательства в области социальной политики // Современное право. — 2003. — № 2. — С. 5–9.
32. *Коробенко Н.* Поняття пенсійних правовідносин у контексті сучасної пенсійної реформи // Підприємництво, господарство і право. — 2006. — № 12. — С. 170–173.
33. *Кулачок Л. В.* Державна допомога сім'ям з дітьми як форма соціально-правового захисту. Автореф. дис. ... канд. юрид. наук. — Х., 2003. — 20 с.
34. *Крылатых Е. Г.* Льготы в советском праве социального обеспечения. Автореф. дис. ... канд. юрид. наук. — М., 1989. — 20 с.
35. *Лазор Л. И.* Предмет права социального обеспечения // Актуальні проблеми науки трудового права в сучасних умовах ринкової економіки: Матер. наук.-практ. конф.; м. Сімферополь, 19–20 травня. — Х.: Нац. ун-т внутр. справ, 2003. — С. 181–185.
36. *Лайкам К.* Модели социальной политики // Общество и экономика. — 2000. — № 8. — С. 19–26.
37. *Либанова Е., Иванкевич В., Бевз В.* Досвід соціальної політики в країнах розвинутої ринкової та перехідної економіки і можливості його використання в Україні // Україна: аспекти праці. — 1997. — № 1. — С. 36–41.
38. *Лущкина Л.* Прожиточный минимум в Восточной Европе // Экономика и организация промышленного производства. — 1994. — № 4. — С. 60–70.
39. *Мачульская Е. Е.* Право социального обеспечения. Перспективы развития. — М.: Городец, 2000. — 144 с.
40. *Мачульская Е. Е.* Проблемы социального страхования в современных условиях // Трудовое право и право социального обеспечения. Актуальные проблемы. — М.: Проспект, 2000. — С. 113–315.
41. *Мачульская Е. Е.* Реформа социального обеспечения и необходимость кодификации законодательства // Вестн. Моск. ун-та. Сер. 11. Право. — М., 1999. — № 6. — С. 3–18.
42. *Мачульская Е. Е.* Социальный риск как объективная основа социального обеспечения // Вестн. Моск. ун-та. Сер. 11. Право. — М., 1999. — № 1. — С. 23–30.
43. *Надточій Б. О.* Обов'язкове державне соціальне страхування по безробіттю // Соц. захист. — 1999. — № 4. — С. 54–58.
44. *Нечай А.* Вдосконалення правового забезпечення соціальної допомоги в Україні // Право України. — 2000. — № 12. — С. 86–90.
45. *Нечай А.* Чи потрібен Україні Соціальний кодекс // Зб. наук. пр. Укр. акад. держ. управління. — 2000. — Вип. 2. — Ч. 2. — С. 290–296.
46. *Павленко Ю.* Світовий досвід функціонування систем соціального страхування. Уроки для України // Україна: аспекти праці. — 2002. — № 6. — С. 30–36.
47. *Право* социального обеспечения: Учеб. пособие / Под ред. К. Н. Гусова. — М.: Проспект, 2001. — 324 с.
48. *Прилипко С. М.* Недержавне пенсійне забезпечення у системі соціального захисту в Україні // Проблеми законності. — Х. — Вип. 43. — 2000. — С. 63–66.
49. *Прилипко С.* Розмежування права соціального забезпечення і трудового права // Право України. — 1999. — № 10. — С. 58–60.
50. *Прилипко С. М.* Систематизація законодавства про соціальний захист // Матер. міжнар. практ. конф. “Систематизація законодавства в Україні: проблеми теорії і практики” (жовтень 1999 р.). — К.: Ін-т законодавства Верховної Ради України, 1999. — С. 357–360.

51. *Прилишко С. М.* Шляхи вдосконалення соціального законодавства // Проблеми законності. — Вип. 42. — Х., 2000. — С. 101–106.
52. *Приходько С. Г.* Деякі питання систематизації законодавства у сфері соціального захисту громадян // Матер. міжнар. наук.-практ. конф. “Систематизація законодавства в Україні: проблеми теорії і практики” (жовтень 1999 р.). — К.: Ін-т законодавства Верховної Ради України, 1999. — С. 529–533.
53. *Синчук С. М.* Теорія соціального ризику за правом соціального забезпечення // Право України. — 2003. — № 3. — С. 55–59.
54. *Соловьева Л.* Социальное обеспечение в западных странах: проблемы 90-х годов // Мировая экономика и международные отношения. — 1993. — № 12. — С. 114–119.
55. *Социальный кодекс Российской Федерации: проблемы кодификации законодательства о социальном обеспечении.* — Новосибирск, 2004. — 460 с.
56. *Стаховська Н. М.* Відносини в праві соціального забезпечення. Автореф. дис. ... канд. юрид. наук. — К., 2000. — 22 с.
57. *Стаховська Н. М.* Право громадян на соціальне забезпечення потребує судового захисту // Вісн. Верховного Суду України. — 2000. — № 3. — С. 31–35.
58. *Стаховська Н. М.* Соціальне забезпечення чи захист // Підприємництво, господарство і право. — 2000. — № 8. — С. 54–57.
59. *Сташків Б.* Загальна характеристика юридичних фактів у пенсійному забезпеченні // Право України. — 1998. — № 1. — С. 115–119.
60. *Сташків Б.* Метод права соціального забезпечення: його визначення // Право України. — 2000. — № 12. — С. 37–39.
61. *Сташків Б. І.* Місце права соціального забезпечення в системі норм права України // Право України. — 2001. — № 11.
62. *Сташків Б.* Норми права соціального забезпечення // Право України. — 2002. — № 2. — С. 74–76.
63. *Сташків Б. І.* Поняття права соціального забезпечення // Право України. — 2000. — № 5. — С. 24–26.
64. *Сташків Б.* Предмет права соціального забезпечення: погляд на проблему // Право України. — 2000. — № 9. — С. 71–75.
65. *Сташків Б.* Принципи права соціального забезпечення // Право України. — 2002. — № 4. — С. 86–88.
66. *Сташків Б.* Соціальному обслуговуванню — законодавче закріплення // Право України. — 1997. — № 10. — С. 31–35.
67. *Сташків Б.* Суб'єкти правовідносин у сфері соціального забезпечення // Право України. — 2003. — № 2. — С. 39–44.
68. *Сташків Б.* Функції права соціального забезпечення: вимоги сьогодення // Право України. — 2001. — № 7. — С. 66–69.
69. *Стичинський Б. С.* Про деякі особливості методу права соціального забезпечення в сучасних умовах // Захист соціальних та економічних прав людини: міжнародні стандарти і законодавство України. — Матер. наук.-практ. конф. 12 березня 2004 р. — К.: КЮІ МВС України, 2004. — Ч. 2. — С. 32–35.
70. *Субботенко В. К.* Процедурные правоотношения в социальном обеспечении. — Томск: Изд-во Томск. ун-та, 1980. — 198 с.
71. *Тарасова В. А.* Юридические факты в области пенсионного обеспечения. — М.: Изд-во МГУ, 1974. — 108 с.
72. *Трудовое и социальное право зарубежных стран: основные институты: Сравнительно-правовое исследование* / Под ред. Э. Б. Френкель. — М.: Юристъ, 2002. — 688 с.
73. *Федорченко Ф., Шендрик В.* Оформление пенсий: подробно и доступно. — Х.: Фактор, 2004. — 354 с.
74. *Фозель Я. М.* Право на пенсию и его гарантии. — М.: Юрид. лит., 1972. — 170 с.
75. *Чутчева О.* Громадяни як суб'єкти соціально-забезпечувальних правовідносин: теорія і практика // Право України. — 2003. — № 7. — С. 65–69.
76. *Чутчева О. Г.* Правове регулювання соціального захисту громадян України. Автореф. дис. ... канд. юрид. наук. — Х., 2003. — 20 с.
77. *Шайхатдинов В. Ш.* Теоретические проблемы советского права социального обеспечения. — Свердловск: Изд-во Уральск. ун-та, 1986. — 158 с.
78. *Юрій С. І., Шаваріна М. П., Шаламанська Н. В.* Соціальне страхування: Підручник. — К.: Кондор, 2004. — 464 с.
79. *Юровский Б. С.* Пенсионная реформа в Украине: Анализ нового пенсионного законодательства. — Х.: Консульт, 2003. — 304 с.
80. *Яценко В.* Солідарний та індивідуалістичний підходи щодо реформування пенсійної системи // Соц. захист. — 1998. — № 8. — С. 46–60.

ЗМІСТ

Пояснювальна записка.....	3
Тематичний план дисципліни “Право соціального забезпечення”	4
Зміст дисципліни “Право соціального забезпечення”	5
Питання для самоконтролю	19
Список літератури	22

Відповідальний за випуск   *А. Д. Вегеренко*
Редактор   *А. А. Карпова*
Комп’ютерне верстання   *А. П. Нечиторук*

Зам. № ВКЦ-4995

Формат 60×84/₁₆. Папір офсетний.
Друк ротатійний трафаретний. Наклад 50 пр.
Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП)
03039 Київ-39, вул. Фрометівська, 2, МАУП
ДП «Видавничий дім «Персонал»
03039 Київ-39, просп. Червонозоряний, 119, літ. ХХ
*Свідоцтво про внесення до Державного реєстру
суб’єктів видавничої справи ДК № 3262 від 26.08.2008*
Надруковано в друкарні ДП «Видавничий дім «Персонал»